

Kulturens roll i social delaktighet och socialarbete

Seminarierapport

Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland,
Esbo den 11 december 2017

Prioriteringsprojektet Norden 2020

Finlands nordiska prioriteringsprojekt Norden 2020 arrangerade den 11.12.2017 ett nordiskt seminarium på temat Kulturens roll i social delaktighet och socialarbete på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo.

Syftet med seminariet var att lägga fram goda exempel från Norden om hur man har lyckats med att stärka samarbetet mellan kultur- och socialsektorerna både inom den offentliga förvaltningen och genom konkreta projektexempel, att skapa nya kontakter mellan olika aktörer och att fördjupa det tvärsektoriella samarbetet. På seminariet diskuterades bland annat den inkluderande kulturverksamheten i de nordiska länderna, olika projekt och försök. Därtill berättade en inbjuden erfarenhetsexpert om sin syn på kulturkort som möjliggör gratis användning av olika kulturtjänster.

Sammanlagt deltog cirka 120 personer i seminariet. Deltagarna kom från Finland, Sverige, Norge, Island, Danmark och Grönland.

Huvudtemat för prioriteringsprojektet Norden 2020 är jämlikhet i välfärds-, kultur-, utbildnings- och arbetslivspolitikerna. Turbulensen i världsekonomin och de inter-

nationella kriserna utmanar de nordiska samhällena till förändring. Då arbetslivet förändras i takt med digitaliseringen och globaliseringen påverkas arbetets strukturer och kraven på arbetskraftens utbildning och kompetens. Befolkningen i Norden, liksom i det övriga Europa, åldras snabbt. Dessa utvecklingstrender påverkar den sociala hållbarheten och jämställdheten i de nordiska samhällena.

Målet med projektet är att granska olika åtgärder och lösningar för välfärdsutveckling i de nordiska länderna, att främja utbytet av kunskap och erfarenheter i anslutning till välfärdspolitiken och att stärka det välfärdspolitiska nordiska samarbetet mellan olika förvaltningsområden.

Seminariet arrangerades av social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, arbets- och näringsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, tjänsten Kultur för alla och Nordiska ministerrådet.

Inkluderande kulturliv i Norden

Kultur och konst har ett stort egenvärde, men kulturen har också en viktig roll i socialarbetet och interaktionen och när det gäller att stärka den sociala delaktigheten och välfärden, minska ojämlikheten och göra livet rikare. Stärkandet av social delaktighet med kulturens och konstens medel rör många delområden i samhället och förutsätter insatser och samarbete av många olika förvaltningsområden. Att delta i konst- och kulturverksamhet förbättrar till exempel hälsan och välbefinnandet, förlänger livslängden, påverkar den upplevda hälsan och minskar skolavhoppen.

När konst- och kulturgrundade metoder utnyttjas för att öka välfärden är det viktigt att ha tillgång till vetenskapligt underbyggd kunskap om olika metoders inverkan. En central aspekt vid etableringen av ny verksamhetspraxis är att skaffa, sprida och nyttiggöra vetenskapliga rön över organisations- och sektorsgränserna.

De liknande strukturerna i de nordiska länderna ger en bra grund för utbyte av erfarenheter av administrativa utvecklingsåtgärder och praktiska lösningar. Delaktighet och inkluderande verksamhet är centrala teman i det nordiska kultursamarbetet. Ett ambitiöst mål är att alla som bor i Norden ska känna sig delaktiga av kulturen. Numera anses den kulturella verksamheten erbjuda lösningar och producera mervärde för många samhällsutmaningar såsom integration och hållbar utveckling. Samtidigt har digitaliseringen revolutionerat de kulturella verksamhetsmetoderna och plattformerna för möten. Till exempel förhållandet mellan konstnär och publik förändras och blir mångformigare.

På Grönland har Nordens institut genomfört projekt bland unga med målet att erbjuda dem verktyg för att sätta ord på sitt eget liv och svåra frågor. I en novelltävling som ordnades första gången för sex år sedan har de unga kunnat berätta om svåra upplevelser och hantera den fö-

"Ambitiösa mål har ställts upp för det nordiska kultursamarbetet. I stället för att uppleva de höga förväntningarna som stressande kan vi se det hela som ett bevis på tilliten till kulturen och kulturens inkluderande förmåga."

"Det är viktigt att våga jobba över sektorsgränserna även om det kan medföra att man måste lära sig nya arbetssätt."

rändrade verkligheten. Nordens institut på Grönland har också lanserat en nordisk kulturfestival som sammanfört olika grupper i samhället, till exempel graffitiartister och biblioteksanvändare samt fotografer och personer som bor på servicehem.

Syftet med det svenska projektet See My Art är att främja möjligheterna för personer med funktionsvariationer att skapa konst samt att etablera ett nätverk i Dalarna för konstutövande verksamhet. På Island arbetar stadsbiblioteket i Reykjavik med att främja delaktighet och ömsesidig förståelse mellan olika befolkningsgrupper med hjälp av konstens olika medel. Till exempel projektet Flygande mattan fokuserar på dialog mellan kulturer.

I Danmark genomför organisationen Red Barnet programmet Rum för alla – möjlighet till kultur och delaktighet. Startskottet för programmet var en omfattande utredning som visade att en betydande del av de danska barnen inte har tillgång till eller möjlighet att delta i fritidsaktiviteter. Siffran är särskilt hög bland flickor med invandrarbakgrund. Programmet Rum för alla förbättrar barnens tillgång till fritids- och kulturverksamhet och syftar till att effektivare integrera dem i samhället och främja deras sociala rörlighet. Målgruppen omfattar 5 000 barn under fyra års tid och programmet pågår nu i 21 kommuner. Lokala organisationer deltar aktivt i programmet som drivs parallellt med de lokala myndigheternas övriga program och i brett samarbete mellan olika stiftelser, riksomfattande idrottsförbund och företag. De frivilliga spelar en viktig roll i verksamheten.

Förutom i Norden är detta ett aktuellt tema även bland annat i EU, där ett strategiskt mål fram till 2020 är att minska andelen personer som lever i relativ fattigdom och hotas av marginalisering.

Kaisa Koskela @koskela_kaisa

I Danmark arbetar organisationen Rädda Barnen tillsammans med frivilliga med att ge utsatta barn i utanförskap möjlighet till idrotts- och kulturintressen genom att ordna med följeslagare, stöd och finansiering. Pengar är inte det enda hindret för fritidsintressen. #norden2020 #kulttuuriespoo

En erfarenhetsexperts synpunkter på inkluderande kultur

Erfarenhetsexpert Johanna Lillback berättade om hur det varit att använda Kaikukortet i Esbo. Kaikukortet är avsett för personer som har det svårt ekonomiskt och det berättigar till gratis inträdesbiljetter och ger möjlighet att delta i kurser i olika kulturaktiviteter. Lillback påpekade att Kaikukortet inte bara ger konkret och omedelbar glädje utan också kan öppna ögonen för att kulturen finns och alla kan njuta av den. Kortet kan ha många olika positiva bieffekter såsom att användaren får nya vänner eller hittar nya grupper, introducerar konstens värld för barnen, känner sig delaktig, får bättre självförtroende och hittar en gnista "som kan leda till vad som helst".

Även inläggen om andra kulturkort lyfte fram att användarna berättat att de blivit stärkta av att använda kortet, fått nya vänner och kamratstöd, nya perspektiv, nytt innehåll i sina dagar, mod och inspiration att ta sig ut, upplevelser, stimulans och glädje, bättre livskompetens, nya möjligheter till potentiella nya uppgifter eller roller i det egna livet, bättre hälsa och möjlighet att vara likvärdiga med andra.

"När jag använder Kaikukortet får jag känslan av att jag hör till samhället som en fullvärdig medborgare. Jag känner att jag växer och får bättre hållning och blir tagen på allvar."

"När man kämpat tillräckligt länge i fattigträsket tänker man bara på hur man ska klara sig. Den egna kretsen blir FPA, affären och socialen, inte biblioteket. När man är tillräckligt fattig har man ingen del i kulturen."

Hur stärka samarbetet mellan kultur- och socialsektorerna i de administrativa strukturerna? Goda exempel från Norden

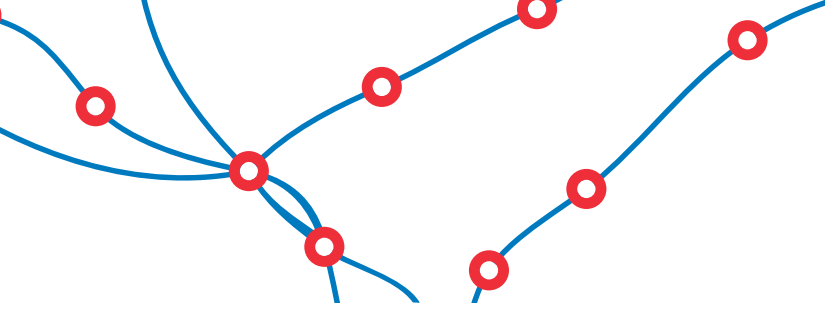
Tvarsektoriellt och inkluderande samarbete mellan de olika aktörerna är av största vikt. I de administrativa strukturerna i både Finland och Sverige bedrivs tvarsektoriellt samarbete till exempel mellan social- och hälsovårdssektorn och kultursektorn. Det krävs dock ännu mycket arbete för att införa kulturen som en integrerad princip i social- och hälsovården.

Spetsprojekt i Finlands regeringsprogram och samarbetsgruppen för konst- och kulturverksamhet som främjar hälsa och välfärd

Målet med regeringsprogrammets spetsprojekt "Hälsa och välfärd ska främjas och ojämlikheten bli mindre" är bland annat att öka sunda levnadsvanor, stärka den psykiska hälsan, avvärja ensamhet och minska välfärds- och hälsoskillnaderna. Det är viktigt att evidensbaserad god

praxis, som främjar välfärden, hälsan och ansvarstagandet i de mest utsatta befolkningsgrupperna, inkluderas i såväl den offentliga sektorns som den privata och tredje sektorns verksamhet.

Tanken bakom inrättandet av social- och hälsovårdsministeriets och undervisnings- och kulturministeriets samarbetsgrupp för konst- och kulturverksamhet som främjar hälsa och välfärd är att deltagande i konst- och kulturverksamhet förbättrar välbefinnandet och hälsan. Även i detta arbete är det centrala dels att utveckla verksamheten så att den kan integreras i alla förvaltningsområdets arbetssätt, dels att samtidigt arbeta för att införa ny fungerande praxis i statsförvaltningen, i kommunernas och organisationernas verksamhet och i arbetslivet.

Den svenska modellen KRE-Hälsa

KRE-Hälsa bygger på stärkande och social delaktighet via kultur och skapande verksamhet. De skapande processerna stärker välbefinnandet och förbättrar möjligheterna att hantera stress, negativa känslor och sjukdomar. Modellen har inspirerats av bokserien Kulturhälsoboxen.

Modellen omfattar 10–12 deltagare som är arbetslösa eller långtidssjukskrivna och som deltar i KRE-coachledda träffar med konstnärer. Verksamheten genomförs inom fem konstområden: ljud, rörelse, fotografi/film, scenkonst och bildkonst. Dessutom inkluderar den mindfulness och meditation. Personerna deltar två gånger i en verkstad inom samtliga konstområden och varje verkstad varar tre timmar. Målet med verkstäderna är inte att producera konst utan tyngdpunkten ligger i själva deltagandet. Resultaten av att delta visar på bland annat personlig utveckling, ökat självförtroende och tillit till den egna förmågan. En del av deltagarna har tack vare KRE-verksamheten fått en praktikplats eller fortsatt med konstnärlig verksamhet.

Modellen bygger på ett EU-finansierat projekt som är gemensamt för Dalarnas kommun, organisationen Skådebanan Dalarna och den offentliga förvaltningens paraplyorganisation Finsam.

Projektet för ökad välfärd i Södra Savolax genom kultur

Projektet i Södra Savolax syftar till att förankra det kulturella välfärdsarbetet i verksamheten i det nya landskapet och kommunerna och att etablera samarbetsmodeller för kultur och välfärd. Dessutom är målet att bereda sig inför vård- och landskapsreformen i ett kulturellt perspektiv.

Inom ramen för projektet skapar man en kulturvälfärdssplan, finansierar pilotprojekt för konkreta försök och bygger bestående verksamhetsformer av nätverken. Ett pilotprojekt är försöket med Kaikukortet i Nyslott där en

särskild målgrupp är unga och barnfamiljer som har det ekonomiskt svårt. Projektet för ökad välfärd i Södra Savolax genom kultur samarbetar bland annat med kommunerna, samkommunen för social- och hälsovårdstjänster i Södra Savolax (Essote), samkommunen för Östra Savolax sjukvårdsdistrikt (Sosteri), Södra Savolax NTM-central, regionförvaltningsverket i Östra Finland, läroanstalter, konstnärer och företag. Projektet finansieras av Centret för konstfrämjande och det ingår i undervisnings- och kulturministeriets och social- och hälsovårdsministeriets spetsprojekt för utvidgning av procentprincipen inom konst och kultur, där målet är att etablera konst- och kulturtjänster som en del av social- och hälsovården.

Integrationsfrämjande kulturarbete i Malmö stad

I Malmö är 30 procent av invånarna födda utomlands och en stor del av den årliga befolkningstillväxten härrör från invandring. År 2010 inrättade Malmö stad en kommission för ett socialt hållbart Malmö med uppgift att analysera de ökande hälsoskillnaderna bland stadens befolkning. Enligt Malmökommissionen har både kultursektorns och frivilligsektorns arbete bidragit till att de ökande hälsoskillnaderna inte haft allvarliga följder. Samtidigt inledde Malmö stad arbetet med en strategi för den lokala kulturen där fokus lades på mänskliga rättigheter, kultur som en mänsklig rättighet som staden vill garantera alla invånare och kultur som en möjliggörare (till exempel arbetstillfällen, social kohesion).

I Malmö genomförs också ett s.k. GPS-program (gemenskap, påverkan och socialkapital) som syftar till att ta in och integrera nya invandrare i samhället. Programmet har många delar som riktas till barn och unga med målet att ge undervisning i svenska, handledning och hjälp och stöd i det nya samhället. Dessutom har staden bland annat språkcaféer och språkvänner, konstgallerierna och museerna har projekt för unga invandrare och inom ramen för ett EU-projekt insamlas invandrarkvinnors och flyktingars berättelser.

Samarbetet mellan kultur- och socialsektorerna på gräsrotsnivå: goda exempel från Norden

I gräsrotssamarbetet mellan kultur- och socialsektorerna beaktas också betydelsen av tvärsektoriellt samarbete och man efterlyser nya och djärva initiativ samtidigt som man respekterar kunnandet och yrkesskickligheten inom de olika sektorerna. Särskilt viktigt i gräsrotssamarbetet är delaktighet, aktörskap och aktivitet som äkta – inte påklippta – element och förankring bland människor i projekt där man sysslar med sådant som verkligen behövs.

Projektet Naapuriäiti (grannmammans)

Projektet Naapuriäiti i Finland är en modell för frivillig- och kamratstöd med kvinnors frivilligarbete i centrum. "Grannmammorna" i projektet som bygger på en dansk modell är kvinnor med olika etnisk bakgrund och en vilja att hjälpa andra och vara aktiva. Kvinnorna har redan bott i Finland ett tag eller är födda i Finland och de står utanför arbetslivet. Det väsentliga är att integrationsprocessen hunnit tämligen långt. "Grannmammorna" är brobyggare i olika vardagliga utmaningar och de sprider också kunskap i sina egna gemenskaper. De deltar i en två dagars utbildning där man bland annat lyfter fram kvinnornas eget kunnande.

Projektet erbjuder kvinnor möjlighet att vara aktiva, öva sig i finska i en trygg miljö, hitta nya vänner och bli delaktiga. Via verksamheten bildas också nya stödnätverk för kvinnor. Projektet har för närvarande över 100 utbildade "grannmammor" av vilka över 60 procent har hittat nya inriktningar och sysselsättningar efter att de deltagit.

Projektet Filmtegration

Filmtegration är ett svenskt projekt initierat av C-More. Projektet lanserades i september 2016 och fokuserar på användningen av svenska filmer vid integration. Språket utgör både ett verktyg och ett hinder för integrationen. Via film kan nyanlända förbättra sina språkkunskaper och även lära sig mer om den lokala kulturen och det svenska samhället. Filmerna har tagit upp frågor som alkoholanvändning, sex, tvättstugeregler och det svenska vädret.

C-More har skapat en digital plattform, filmtegration.se, med svenska klassiska filmer och utbildningsmaterial

som lärare som undervisar i svenska för invandrare (s.k. SFI-lärare) kan använda. Samarbetet mellan olika aktörer har varit av största betydelse för projektets framgång. Eftersom kommersiella C-More inte är expert på pedagogik eller invandrarfrågor tillsattes ett advisory board bestående av bland annat lärare och skolor.

Tempo-verksamheten

Tempo är en verksamhet i Finland som erbjuder skolelever avgiftsfri orkesteraktivitet. Verksamheten startade 2009 i Vanda inom ramen för inrikesministeriets projekt Kokonainen maailma lähiössä (En hel värld i förorten) där syftet var att främja dialogen mellan invånare med olika bakgrund. Efter projektets slut fortsatte verksamheten med finansiering från Vanda stad och är numera en etablerad del av Vanda musikinstituts verksamhet. Avsikten är att föra modellen vidare även till andra delar av Finland.

Valet av elever till orkestern görs tillsammans med skolornas lärare, som har de bästa kunskaperna om sina elevers bakgrund. Ambitionen är att få en jämn fördelning av pojkar och flickor, och hälften av deltagarna är invandrare. Det är avgiftsfritt att medverka i orkestern och det finns inga inträdesprov. Eleverna får vanligtvis själva välja sitt instrument. Programmet består av klassisk musik, folkmusik och barnsånger. Orkestrarna uppträder relativt ofta med program som orkestermedlemmarna är med om att planera.

"Att spela i en orkester är inte endast något eliten sysslar med."

Tempo-lärarnas viktiga uppgift är att visa att alla är jämlika och att alla ska respekteras. Den bakomliggande tanken bygger på sociokulturell inspiration: lärande och dialog främjas så att människorna blir aktiva aktörer i sin egen miljö. När elever i en skola har gemensam fritidsverksamhet i en välkänd miljö ger det dem såväl en trygghetskänsla som en hobby. Det centrala är att människorna själva skapar sin kultur samtidigt som de lever i den.

Norska prioriteringsprojektet Inkluderande kulturliv i Norden

Inom projektet (2017–2019) delar aktörerna sina erfarenheter av att inkludera människor med olika bakgrund i kulturlivet. Ett inkluderande kulturliv anses innebära att allt flera ska kunna delta, utvecklas och påverka kulturlivet. Det är viktigt att verka på kulturens och lokalbefolkningens villkor. Nyckelordet är faktisk påverkan. Detta dryftas bland annat via offentliga rum, institutioner och lokalsamhällen. Utgångspunkten är att så många som möjligt ska kunna delta i kulturlivet i Norden.

För att främja ett inkluderande kulturliv har följande faktorer visat sig vara särskilt viktiga:

1. **Plats.** Om deltagarna upplever att de är en del av det lokala samhället känner de också en starkare delaktighet i det övriga samhället. Detsamma gäller om de unga själva får ta ansvar, då tar de också ansvar för sitt lokala område.
2. **Makt.** Vem har makten i en viss kulturverksamhet? Vad innebär det att man själv har ansvar för sitt eget kulturella deltagande? I projekt som involverar de lokala invånarna anpassar sig även kulturtjänsterna bättre till de lokala behoven, vilket gör att även kompetensen och den kulturella förståelsen utvecklas.
3. **Kvalitet.** Vad betyder kvalitet inom kulturell inkludering? Kvalitet ska ses som ett brett begrepp som även omfattar kulturaktiviteter som vanligtvis inte får stöd från det allmänna. Hur ska vi ta hänsyn till detta när vi vill skapa ett inkluderande kulturliv som är öppet för alla?

Goda exempel på inkluderande kultur som utgår från deltagarnas behov är:

Svenska Kreativa platser

Under åren 2016–2018 beviljar Statens Kulturråd 100 miljoner kronor till projekt i olika bostadsområden runt om i Sverige. Projekten utgår från invånarnas behov och genomförs i samverkan med lokala aktörer. Målet är att allt fler ska kunna välja, skapa och ta del av kultur där de bor.

Norska Tabanka

En konstnärlig och kommersiell dansskola som jobbar med afrikansk och karibisk dans. Verksamheten för samman kultur och ekologi, och arbetet sker inom många områden, bland annat via dansundervisning bland unga och skolavhoppare. Tabanka skapar engagemang och stolthet över det egna närområdet, minskar polariseringen och ger unga möjligheter till hobbyer.

Danska Streetmekka

En inomhushall för gatusport som öppnades 2002 i Köpenhamn i syfte att skapa en bestående social förändring via streetkulturen. Verksamheten sammanför bland annat urban dans och sport. Avsikten är att skapa ett aktivt liv där de unga får förverkliga sig själva via sport och delaktighet. Verksamheten är kopplad till närmiljön.

Helsingfors kulturkompisverksamhet

Kulturkompisverksamheten är en frivilligverksamhet inom Helsingfors stads kultur- och fritidssektor. Kulturkompisförmedlingen inleddes som ett samarbetsprojekt mellan social- och hälsovårdssektorn och kultursektorn och omfattade då även social- och hälsovårdens följeslagarservice. Följeslagarservice upphörde i början av 2018.

Tjänsten erbjuds och marknadsförs till alla Helsingforsbor som fyllt 18 år, trots att den mest används av äldre helsingforsare. För närvarande finns det cirka 90 aktiva kulturkompisar och 13 frivilligförmedlare. Kulturobjekten är 25. Kulturkompisarna kan hämta/följa kunden hem. Kulturkompisarna ger ingen vård, varför en kund som är i behov av mycket omsorg även kan ha en assistent med på evenemanget.

Olika kulturkort i Norden: goda exempel från Norden

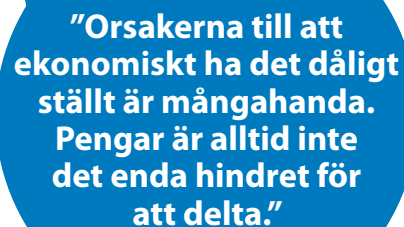
De nordiska länderna har en rad kort avsedda för personer som har det ekonomiskt svårt och som gör det möjligt för dem att delta i kulturella aktiviteter antingen avgiftsfritt eller mot en nedsatt avgift. Det finns emellertid skillnader mellan korten i fråga om målgrupper, innehåll och priser. På seminariet påpekades att det allmänt taget är viktigt att korten ger tillgång till ett så brett kulturutbud som möjligt. Det är bra att inkludera till exempel möjligheter att utöva idrott, konst och olika hobbyer i utbudet. En annan viktig aspekt är olika sätt att konkret stödja kortanvändningen, som till exempel att ge stöd för bussresor eller ett kort även till kortinnehavarens närstående eller vän. Dessutom är det viktigt att fästa ökad uppmärksamhet vid hur kunderna hittar och får information om korten.

Opplevelsekortet

Detta norska kort har inspirerats av barnkonventionen enligt vilken alla barn har rätt till kultur och upplevelser. Samtidigt lever vart tionde norska barn i fattigdom och antalet har fördubblats sedan 2000. Opplevelsekortet startade med ett tre månader långt försök 2009 då norska NAV delade ut kort till barn och unga. Målgruppen kunde använda korten för olika kulturupplevelser så mycket de ville. Vissa kommuner fortsatte att använda sig av kortet på olika sätt efter att försöket upphörde. I till exempel Lillehammer berättigar kortet även till gratis kollektivtrafik.

NAV delar ut korten till unga och barn som behöver dem. Kortet är inte försedd med namn eller bild. Enligt de undersökningar som gjorts upplevs kortet inte som stämplande av de barn och unga som använder det. Kortet ger även rätt att ta med sig en vän eller en förälder gratis. Kulturaktiviteterna varierar enligt kommun, men omfattar ofta till exempel även olika sportgrenar eller intärande till badanläggningar.

Härnäst planeras en app med samma funktioner som Opplevelsekortet. Den är tänkt att möjliggöra fritt tillträde till fritids- och kulturverksamhet. Dessutom funderar man på olika, bredare finansieringsformer, som till exempel via näringslivssamarbete eller nordiskt samarbete.

”Orsakerna till att ekonomiskt ha det dåligt ställt är mångahanda. Pengar är alltid inte det enda hindret för att delta.”

Kaikukortet

Kaikukortet är ett kort av papp som kan användas för att skaffa gratis inträdesbiljetter eller för att delta gratis i olika kulturverksamheters kurser. I utbudet ingår bland annat biografier, festivaler, medborgarinstitut, kulturhus, museer, cirkus och teatrar – och på sina ställen även idrottsevenemang. Kortet är avsett för kunder inom social- och hälsovården som fyllt 16 år och som ekonomiskt har det dåligt ställt. Tröskeln är låg för att dela ut kortet. Med kortet kan kunden skaffa gratis inträdesbiljetter även till sina barn och barnbarn.

Aktörer inom social- och hälsovården som delar ut kort får även tillgång till Kaikukort för organisationer. Med dem kan en anställd eller representant för organisationen skaffa en gratis inträdesbiljett om hen ordnar ett smågruppsbesök för personer med Kaikukort. Likaså kan man delta på tu man hand med en kund som har ett Kaikukort. Att gruppen är liten och välbekant eller att kunna gå tillsammans med en anställd kan sänka kundens tröskel till att delta.

Målet är att göra kulturen mer tillgänglig och att främja möjligheten att delta på lika villkor. Kaikukortet kan ge människor som på grund av dålig ekonomi har isolerats inom fyra väggar nya gemenskaper och vänskapsrelationer. Inom Kaikukortverksamheten finns det också möjlighet att samarbeta med olika frivilliga kulturkompisar.

Kaikukortet har utvecklats av sakkunniga inom kultursektorn och social- och hälsovården tillsammans med kortets målgrupp. Kortet har permanent använts i Esbo

Mira Haataja @_miramei

Omedelbar verkan: ögonen öppnar sig – möjlighet till kultur. När ekonomin under en lång tid är dålig tänker man nödvändigtvis inte ens att kultur också tillhör en själv. Endast det att få kortet är en överväldigande upplevelse!
#kaikukortti #kulttuuriakaikille #norden2020

sedan början av 2016 och verksamheten upprätthålls av Esbo stad. Dessutom har kortet använts på försök eller används i Kajanaland, Villmanstrand, Uleåborg, Högfors och Nyslott. Tjänsten Kultur för alla svarar för den riksomfattande utvecklingen av kortet, medan undervisnings- och kulturministeriet samt tjänsten Kultur för alla/För kultur på lika villkor rf svarar för finansieringen av utvecklingsarbetet. Ambitionen är att stegvis utvidga Kaikukortverksamheten till hela Finland så att den tas i permanent bruk i alla områden där intresse finns.

Kulturkortet för unga i Hedmark, Norge

Kulturkortet för unga fick sin början med den norska regeringens nationella satsning "Den kulturelle skulesakken" genom vilken man ville göra det möjligt för skolelever att möta professionell konst och kultur efter skoldagen till ett förmånligt pris. Även ungdomsfullmäktige var mycket aktiva och kulturkortet togs i bruk i ett flertal län. Efter en utvärdering konstaterade många kommuner emellertid att kulturkortet var förknippat med en rad utmaningar och slutade med användningen. Hedmarks kommun beslutade dock att fortsätta och även utvidga användningen av kortet.

För närvarande beviljar kommunen cirka 1 500–1 700 kort per år. Kortet är inte behovsprövat utan avsett för alla unga. Merparten av användarna är 16-åringar. Med kortet får man rabatt på olika kulturevenemang. En stor del av korten används för biobesök, men det är också populärt att köpa teater- eller festivalbiljetter med det.

Det är viktigt att all verksamhet och all information finns tillgänglig i elektronisk form. De unga bör själva uppleva kulturkortet som något positivt och spektret och utbudet av kulturaktörer ska vara tillräckligt brett. Också öppettider, priser och rabatter och platsen för kulturaktiviteten spelar roll för kulturkortets popularitet.

Kimmoke-armbandet

I Åbo kan mindre bemedlade personer med vissa FPA-förmåner få Kimmoke-armbandet. Armbandet kostar 39 euro för sex månader med ett tillägg av 8 euro för själva armbandet vid första köpet. Halvårsvis uppgår användarna till cirka 1 000–1 200 personer och under åren 2013–2016 har armbandet använts av totalt nästan 7 000 personer.

Armbandet kan användas för både motion och kultur på egen hand och till förfogande står alla Åbo stads verksamhetsställen inom fritidssektorn. Armbandet tog sin början i ett motionskort som var avsett för arbetslösa, men under de senaste åren har också kulturen kommit allt starkare med i bilden.

Samarbete bedrivs med olika parter dels för att nå kundkretsen, dels för att producera innehåll. Vid planeringen av upplevelsena har det varit viktigt att lyssna till vad människorna själva önskar sig.

Slutsatser och förslag

Kulturens roll i att främja social och samhällelig delaktighet och i att bidra till ett människovärdigt liv är viktig. Likaså är samarbetet mellan de olika förvaltningsområdena på ett nordiskt plan och mellan de olika sektorerna inom det nordiska samarbetet viktigt. Många seminarielinlägg lyfte fram det mänskliga behovet av att bli hörd och sedd som en jämlik medlem i samhället.

Olika kulturkort som avgiftsfritt eller till ett rabatterat pris ger tillträde till olika kulturaktiviteter och där tröskeln för att få dem är låg främjar likabehandling, tillgänglighet och gemenskap, ökar deltagandet i kulturaktiviteter och användarupplevelsen av att höra till samma grupp som samhällets övriga medlemmar. Likaså visar olika kulturella verksamheter inom vilka människor med funktionsvariation får stöd för att skapa konst hur viktigt görandet, deltagandet och själva processen är vid sidan av resultatet. I en stor del av verksamheten spelar dels de frivilliga, dels personalens tillräckliga utbildning en avgörande roll. Nätverk och gemensam verksamhet mellan social- och kultursektorns anställda ökar förståelsen och kan inspirera till att pröva på något nytt. Inför konsten är kunden och den anställda jämlika.

Sett ur ett nordiskt perspektiv har det kulturella samarbetet mycket långa traditioner. Seminariet lyfte även upp ett flertal sammanhang där man kunde utveckla ett nytt samarbete eller stärka det existerande. Under seminariet tog man även upp de olika definitionerna på kultur och hur man till exempel i Danmark ser kultur som något mycket brett som inkluderar till exempel även fotboll.

Som ett konkret resultat av seminariet föddes bland annat projektet Nordic Networking for the Project Kaikukortti kaikuu som främjar nordiskt samarbete kring olika kulturkort. Inom projektet ordnar tjänsten Kultur för alla som samordnar den riksomfattande utvecklingen av Kaikukortet en nätverksträff. Träffen finansieras av Nordiska ministerrådets kulturprogram under Norges ordförandeskap 2017 och syftet är att dela med sig av information, god praxis och erfarenheter av kulturtjänsternas ekonomiska och sociala tillgänglighet och av asylsökandes och invandrades deltagande i kulturlivet i de nordiska länderna. Till träffen inbjuds aktörer som deltog i seminariet som till exempel Oplevelsekortet och programmet KRE-hälsa.

"När man gör sig besväret att våga se och göra något på nytt sätt, får man vanligtvis nya insikter som för saker och ting mer framåt än vad man lyckats uppnå på traditionell väg".

FÖRSLAG

- Ett nordiskt samarbete kring kulturkort inleds
- Ett nordiskt nätverk skapas med projektet See My Art som inspiration
- God nordisk praxis samlas ihop

"Människan behöver också något att leva för. Man måste få vara delaktig."

Leena Björkqvist @LeenaBjorkqvist

#norden2020 Inget projekt för att öka delaktighet lyckas utan tvärsektorieellt samarbete. Frivilligarbetarna har viktig roll.

#OsajienSuomi

